

ลักษณะคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

ดร. วิจิตร ภาณุพงศ์

ราตรี ธันวาคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถ้าพูดในความหมายทั่ว ๆ ไปแล้ว จะเห็นได้ว่า "คำไวยากรณ์" น่าจะหมายถึงคำทุกชนิด ชนิดใดก็ได้ เพราะคำแต่ละชนิดมีหน้าที่ในไวยากรณ์ทั้งสิ้น แต่ในที่นี้ผู้เขียนได้ใช้คำนี้ในความหมายเฉพาะ คือหมายถึงคำประเภทหนึ่งเท่านั้น โดยผู้เขียนได้แบ่งคำชนิดต่าง ๆ ในภาษาไทยออกเป็น ๒ ประเภท เรียกว่า คำหลัก^๑ประเภทหนึ่ง และคำไวยากรณ์^๒อีกประเภทหนึ่ง ในการแบ่งนี้ จะเน้นเฉพาะลักษณะที่คำ ๒ ประเภทนี้ต่างกันในเรื่อง ๓ ข้อ คือ

๑. หน้าที่ในภาษา^๓

๒. ความหมาย^๔

๓. จำนวนคำ

คำหลักในภาษาไทย

๑. ชนิดของคำ

คำหลักในภาษาไทยมี ๖ ชนิดคือ คำนาม คำสรรพนาม คำบอกเวลาบางคำ คำกริยาอาการ คำกริยากรรม และคำกริยาวิกรรม

๒. ลักษณะของคำหลัก

พิจารณาตามหน้าที่

๒.๑ คำหลักเป็นคำที่สามารถปรากฏและทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยค^๕เริ่ม^๖ในภาษาไทยได้ เช่น คน รุ่ง คำหลักที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน คือ คน และคำหลักที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกริยา คือ รุ่ง เป็นต้น

พิจารณาตามความหมายทางโครงสร้าง

๒.๒ คำหลัก ๖ ชนิดดังกล่าวจะมีความหมายทางโครงสร้างดังนี้คือ

๒.๒.๑ มีความหมายทางโครงสร้าง (ความหมายฯ)³ เป็น ๕ ประเภทคือ

๑) ความหมายฯ ของคำในฐานะที่เป็นหน่วยโครงสร้างของประโยค ซึ่งมีดังนี้คือ

- ๑.๑ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน⁷ คำหลักจะมีความหมายฯ เป็นผู้แสดงอาการ เช่น เด็ก หกล้ม หรือสิ่งที่แสดงอาการ เช่น บ้าน พัง หรือผู้รับการแสดงอาการ เช่น เด็ก ถูกตี หรือสิ่งที่รับการแสดงอาการ เช่น บ้าน ถูกรื้อ หรือ ผู้แสดงสภาพ เช่น เด็ก อ้วน หรือผู้ใช้ผู้อื่นให้แสดงอาการ เช่น ครู ให้นักเรียนทำการบ้าน เป็นต้น
- ๑.๒ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง⁸ คำหลักจะมีความหมายฯ เป็นผู้รับการแสดงอาการโดยตรง เช่น พ่อ ตี เด็ก หรือ สิ่งที่รับการแสดงอาการโดยตรง เช่น พี่ ทำ กับข้าว เป็นต้น
- ๑.๓ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรอง⁹ คำหลักจะมีความหมายฯ เป็นผู้รับการแสดงอาการรองลงมา เช่น แม่ ให้ สดางค์ น้อง หรือ สิ่งที่รับการแสดงอาการรองลงมา เช่น พ่อ เติม น้ำมัน รถ เป็นต้น
- ๑.๔ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกริยากรรม¹⁰ คำหลักจะมีความหมายฯ เป็นการแสดงอาการของผู้แสดงอาการ เช่น เด็ก วิ่ง หรือ การแสดงอาการของสิ่งที่แสดงอาการ เช่น บ้าน พัง หรือ การแสดงสภาพของผู้แสดงสภาพ เช่น เด็ก อ้วน หรือการแสดงสภาพของสิ่งที่แสดงสภาพ เช่น บ้าน สวย เป็นต้น
- ๑.๕ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกริยาสกรรม¹¹ คำหลักจะมีความหมายฯ เป็นการแสดงอาการของผู้ที่แสดงอาการ เช่น เด็ก ตี งู หรือ การแสดงอาการของสิ่งที่แสดงอาการ เช่น รถ ทับ เด็ก หรือ การแสดงอาการของผู้รับการแสดงอาการ เช่น เด็ก ถูก ทำโทษ หรือ การแสดงอาการของสิ่งที่รับการแสดงอาการ เช่น บ้าน ถูก รื้อ หรือการแสดงอาการของผู้ใช้ผู้อื่นให้แสดงอาการ เช่น ครู ให้

ทำ การบ้าน โดยมีผู้รับการแสดงอาการโดยตรง หรือสิ่งที่รับการ
แสดงอาการโดยตรงตามมา

๑.๖ เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกริยาทวิกรรม¹² คำหลักจะมีความหมาย
เป็นการแสดงอาการของผู้แสดงอาการ โดยมีทั้งผู้รับการแสดง
อาการโดยตรง หรือสิ่งที่รับการแสดงอาการโดยตรง และผู้รับ
การแสดงอาการรองลงมา หรือสิ่งที่รับการแสดงอาการรองลง
มาตามลำดับ เช่น พ่อ ให้ สตางค์ น้อง เป็นต้น

๒) ความหมายฯ เป็นผู้ถูกขยาย เช่น คนอ้วน รุ่ง หรือเป็นผู้ที่ถูกเชื่อมโยงให้
ต่อเนื่องกัน เช่น น้อง จะกิน ข้าวกับกล้วยเตี้ย เป็นต้น เมื่อมีคำชนิดอื่น
มาปรากฏอยู่ด้วย

๓) ความหมายฯ แบบบอกความหมายรวม ๆ ของทั้งประโยคเป็นแบบมาลา
ต่าง ๆ และประโยคเหล่านี้ประกอบด้วยคำหลักล้วน ๆ ซึ่งมี ๒ ชนิดคือ

๓.๑ เมื่อมีความหมายแบบมาลา คำสั่งจะมีความหมายรวม เป็นแบบคำสั่ง
คือสั่งให้ผู้ฟังทำหรือปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ เช่น นั่ง เป็นต้น

๓.๒ เมื่อมีความหมายแบบบอกเล่าจะมีความหมายรวม เป็นแบบบอกเล่า
คือเป็นการบอกเล่าเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น แดง กิน ข้าว เป็นต้น

๔) ความหมายแบบบอกลักษณะของไวยากรณ์ในภาษา¹³ ซึ่งมี ๓ ลักษณะคือ

๔.๑ เมื่อบอกกาลคำหลักที่เป็นคำกริยาจะบอกแต่อนุทกาล¹⁴ เท่านั้น
เช่น เขา นั่ง เป็นต้น

๔.๒ เมื่อบอกมาลา คำหลักที่เป็นคำกริยาจะบอกมาลา คำสั่ง¹⁵ และมาลา
บอกเล่า¹⁶

๔.๓ เมื่อบอกวากจก คำหลักที่เป็นคำกริยาจะบอกแต่กรตุวากจก¹⁷
เท่านั้น

๒.๒.๒ ความหมายฯ ของคำหลักที่อยู่ในหมวดคำเดียวกัน เช่น ความหมายฯ ของ
คำนามเมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานจะมีความหมายฯ เป็นผู้แสดงอาการ
หรือสิ่งที่แสดงอาการ ผู้แสดงสภาพหรือสิ่งที่แสดงสภาพ ผู้รับการแสดง

อาการหรือสิ่งที่รับการแสดงอาการ และผู้ใช้ให้ผู้อื่นแสดงอาการเหมือน ๆ
กันทุกคำ เป็นต้น

พิจารณาตามความหมายประจำคำ

- ๒.๓ คำหลักมีความหมายประจำคำทุกคำ เช่น
คำว่า "แม่" หมายถึง "หญิงผู้ให้กำเนิดลูก"
คำว่า "เด็ก" " " "คนที่มีอายุน้อย"
คำว่า "เงิน" " " "วัตถุที่ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย"
คำว่า "ให้" " " "มอบ สละ อนุญาต" เป็นต้น

พิจารณาตามจำนวน

- ๒.๔ คำหลักมีจำนวนคำมากกว่าคำไวยากรณ์เมื่อเปรียบเทียบแต่ละหมวด และอาจจะ
มีจำนวนเพิ่มขึ้นได้อีกในกรณีที่มีคำใหม่เกิดขึ้นในภาษา จัดเป็นคำชนิดที่เรียกว่า
open class

คำไวยากรณ์ในภาษาไทย

๑. ชนิดของคำ

คำไวยากรณ์ในภาษาไทยมี ๒๓ ชนิด คือ คำคุณศัพท์คำกริยาวิเศษณ์ คำลักษณนาม
คำบอกกำหนดเสียงโท คำบอกกำหนดเสียงตรี คำอนิยม คำจำนวนนับ คำลำดับที่ คำหน้าจำนวน
คำหลังจำนวน คำพิเศษ คำบอกเวลาบางคำ คำช่วยหน้ากริยา คำช่วยหลังกริยา คำหลังกริยา
คำลงท้าย คำปฏิเสธ คำแสดงคำสั่ง คำแสดงคำถาม คำบุพบท คำเชื่อมนาม คำเชื่อมกริยา และ
คำเชื่อมอนุพยางค์

๒. ลักษณะของคำไวยากรณ์

พิจารณาตามหน้าที่

- ๒.๑ ก. เป็นคำที่ไม่สามารถปรากฏและทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยค
เริ่มในภาษาไทยได้ เช่น

*ระจุกกระจิก อยู่บนโต๊ะ¹⁸

คำว่าระจุกกระจิก ในตัวอย่างนี้จะปรากฏและทำหน้าที่ตามลำพังเป็น
หน่วยประธานไม่ได้ จะต้องมีคำหลักคือคำนาม เช่น ของ ปรากฏอยู่ด้วยเสมอ จึงจะสามารถ